

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2025-03-18 i mål nr M 166-25, se bilaga A

PARTER

Klagande

Hjortronblomman Vindkraft AB, 556975-0572
Anders Carlssons Gata 32
417 55 Göteborg

Ombud: Advokat Malin Tistelgren Wikström och bitr. jurist Zacharias Lilja Jensen
Setterwalls Advokatbyrå AB
Box 11235
404 25 Göteborg

Motpart

1. Jijnjevaerie sameby, 892000-5363
Valsjöbyn 4720 A
835 67 Valsjöbyn

2. Länsstyrelsen i Jämtlands län
831 86 Östersund

SAKEN

Ansökan om tillstånd till tre vindkraftverk på Storrisberget i Ragunda kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Västernorrlands läns beslut den 19 december 2024 (dnr 6050-2022) och visar målet åter till miljöprövningsdelegationen för fortsatt behandling.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

Hjortronblomman Vindkraft AB (bolaget) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom, förklara den sökta verksamheten tillåtlig i förhållande till dess påverkan på rennäringen och återförvisa målet till miljöprövningsdelegationen för prövning i sak i övriga delar.

Jijnjevaerie sameby (samebyn) har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Länsstyrelsen har medgett bolagets yrkande om ändring under förutsättning att vissa villkor justeras på visst angivet sätt.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har hänvisat till vad som anfördes i underinstanserna och har därutöver framhållit och tillagt i huvudsak följande.

Länsstyrelsens förslag till villkor kopplade till rennäringen kan accepteras med vissa justeringar.

Projektområdet samt det berörda betesområdet saknar i stort infrastruktur såsom beteshagar, uppsamlingsområden och kärnområden av riksintresse som indikerar att området idag är av någon betydelse för rennäringen. Bolaget har låtit analysera berörda betesgruppers markanvändning inom Jijnjevaerie sameby. Analysen visar att området torde vara svårtillgängligt för de berörda betesgrupperna eftersom området avgränsas i norr av osäkra isar över Gesunden och i syd av norra stambanan där godstrafik kan förekomma så ofta som var tjugonde minut.

Av analysen framgår vidare att flyttleden i dagsläget inte nyttjas för traditionell flytt av renar mellan olika kärnområden av riksintresse eller för att flytta renar till och från vinterlandet. Riksintresseområdena nyttjas av olika betesgrupper, vilket innebär att det inte finns några funktionella samband som riskerar att påverkas till följd av den sökta

verksamheten. Analysens slutsats är därför att en etablering av den sökta verksamheten varken kommer att försvåra för Jijnjevaerie sameby att nyttja kärnområden av riksintresse eller påverka konnektiviteten inom samebyn.

Om flyttleden ändå skulle bli aktuell för traditionell flytt av renar har bolaget även analyserat och bedömt den sökta verksamhetens påverkan i ett sådant fall. I den analysen har erfarenheter från Blaiken vindkraftpark studerats. Analysen visar att samlad flytt har kunnat genomföras genom en betydligt större vindkraftpark vid återkommande tillfällen under flera år trots att inga vindkraftverk har stängts av under tiden som flytt pågått. Eftersom den nu aktuella ansökan omfattar en betydligt mindre vindkraftpark och då flyttleden ligger på ett avstånd om 1,6 kilometer från parken innebär en etablering inte att en flytt utmed flyttleden omöjliggörs. Trots det har bolaget föreslagit villkor som säkerställer att rennäringens bedrivande och produktion av vindkraft vid Storrisberget kan samexistera om flyttleden i framtiden kommer att nyttjas av samebyn.

Samebyn har inte inkommit med någon dokumentation eller vittnesmål som påvisar att flyttleden idag används regelbundet för traditionell flytt av renar. De analyser som bolaget har gjort har utgått från offentliga källor såsom tidigare tillståndsprövningar med yttranden och beskrivningar från samebyn om dess markanvändning, däribland uppgifter som har framkommit och bekräftats av samebyn i ett annat mål. Renarna har enligt samebyns egen beskrivning flyttats till området för vinterbete med lastbil år 2025, vilket stödjer uppfattningen att området är svårtillgängligt och att flyttleden inte nyttjas regelmässigt för traditionell flytt mellan kärnområden av riksintresse.

Storrisbergets funktion som s.k. stoppland bör inte tillmätas någon särskild betydelse då genomförda analyser visar att platsen har sämre förutsättningar för marklav än andra delar i det omgivande landskapet. Etableringen skulle inte innebära något bortfall av en viktig eller potentiellt viktig betesresurs för renarna. Det är alltså visat att Storrisberget och dess närområde inte är av någon större betydelse för rennäringens bedrivande, varken som betesresurs eller för rennäringens funktionella samband.

Renarna har, enligt samebyn, under vintern 2025 betat vid Ringsjöarna och därefter västerut mot Västerövsjö och Höglunda. Renarna har därmed huvudsakligen betat utanför Storrisbergets influenszon. Samebyns nyttjande av betesområdet föregående vinter ger stöd för uppfattningen att Storrisberget inte är en plats som bör tillmätas någon större betydelse för rennäringens bedrivande.

Att strörenar tidvis kan röra sig vid Storrisberget eller i närheten av projektområdet och att det i samband med det är möjligt att flytta renarna tillbaka norrut över Gesunden innebär inte att platsen är avgörande för rennäringens bedrivande. Det finns inom det berörda betesområdet flertalet andra platser med liknande förutsättningar som inte är påverkade av vindkraft där det finns förutsättningar att samla in renar innan de når stambanan.

Betesområdet mellan Norra stambanan och Gesunden är cirka 510 kvadratkilometer stort och projektområdet är knappt en kvadratkilometer. Det ifrågasätts inte att det i områdena kring Storrisberget kan finnas bra lav- och hänglavsmarker med rika gräs- och örtmyrar som är viktigt för renbetet. Det är dock en mycket begränsad del av området som, även om det skulle bortfalla som betesresurs, inte har någon avgörande betydelse för rennäringens bedrivande.

Rennäringsintresset väger inte tyngre än intresset av att producera förnybar energi. Sökt verksamhet omfattar endast tre verk men dessa kommer att ha en totalhöjd om 250 meter och vindförhållandena är goda vid Storrisberget. Vid tidpunkten för upprättandet av ansökan beräknades verken ge en årlig produktion om cirka 72 280 MWh/år vilket inte kan anses vara ett mycket begränsat tillskott till den nationella elförsörjningen. Med den nyare modellen av turbiner som avses att uppföras skulle verksamheten ge en elproduktion om cirka 90 000 MWh/år. Därutöver har bolaget erhållit godkännande från Ragunda kommun att uppföra två batterilager med en kapacitet på totalt 50 MW vid Storrisberget.

Området är fördelaktigt för produktion av vindkraft eftersom en stor yta redan har tagits i anspråk och till stor del är förberett för anläggandet med stöd av tidigare anmälan för uppförande av sex 150 meter höga verk. Kranplatser, 5 400 meter väg och

fundamentsgropar har redan förberetts. En stor mängd bergkross och annat material har redan använts. Genom att anlägga vindkraftparken erhålls en resurseffektiv byggnation med minimalt ingrepp i naturmiljön. Ur ett resurshushållningsperspektiv vore det högst olämpligt att inte nyttja den infrastruktur som redan har anlagts.

Jijnjevaerie sameby har anfört i huvudsak följande.

Området för den sökta åtgärden, inklusive den närliggande flyttleden, används idag aktivt för renskötsel. Flyttlederna är avgörande för att säkerställa renarnas tillgång till betesmarker under olika säsonger. Bolagets påstående att området saknar infrastruktur för renskötsel är felaktigt. Det finns dokumentation och vittnesmål som visar att området används regelbundet för traditionell flytt av renar mellan olika kärnområden av riksintresse. Infrastruktur som t.ex. hagar är inte ett bevis på att området används.

Storrisberget fungerar som ett viktigt stoppland för samebyns renar. Trots bolagets påstående om sämre förutsättningar för marklav, visar analyser och erfarenheter att området är av stor betydelse för renarnas överlevnad vintertid. Renar som är på fri strövning har vissa områden, stoppland, där de väljer att stanna till för att det är trivsamt, har bra bete och är rätt plats i naturen. När renarna stannar till vid dessa stoppland eller trivselland kan renskötaren hämta tillbaka dem dit de kommit från eller flytta dem för att få en bättre fri strövning. Om renarna är på väg söderut mot järnvägen och stannar till vid Storrisberget, ges renskötaren möjlighet att flytta tillbaka dem norrut över Gesunden. I annat fall kan renarna behöva flyttas en bit västerut för att beta innan det är dags att samla in för vårflytt.

Senaste vintern användes området på Storrisberget och områdena runtomkring för vinterbete. Renarna transporterades till området med lastbil i början av december. De släpptes i Ringsjödalen som ligger angränsande nordväst om Storrisberget. Det stämmer inte att området är svårtillgängligt då renarna transporterades direkt på plats. Betet var bra i området hela vintern med lite snö och lättillgängligt bete. Under mars månad drogs huvudhjorden västerut mot Västerövsjö och Höglunda. I år, då det var lite snö, behövde samebyn bygga en temporär renhage med lastanläggning för lastbil i Flodalen mellan Höglunda och Västerövsjö. Det byggdes en renhage som sedan revs

efter överenskommelse med markägaren. Det är inte ovanligt att temporära anläggningar används då det kan variera från år till år hur snön och vinden betar sig.

Det är riktigt att Storrisberget har sämre förutsättningar för renlav. Storrisberget är idag hårt avverkat och präglad av skogsbruket som har förstört tillgången på marklav. Vindkraftsbolagen lyfter ofta att avsaknad av marklav innebär att det inte finns renbete. Samebyarna i Jämtland har dock inte tillgång till rikliga lavmarker. Renarna äter annat än marklav såsom gräs, örter, rötter, olika hänglavar och andra träd lavar. Områdena runt omkring Storrisberget har bra lav- och hänglavsmarker med rika gräs- och örtmyrar som också är mycket viktigt för renbetet. Området kommer att användas aktivt om det finns betesförutsättningar. Med trafik till och från vindkraftparken och ett vägnät som ska underhållas kommer renen att påverkas.

FN:s deklaration om urfolks rättigheter (UNDRIP) erkänner samebyns rätt att upprätthålla och utveckla traditionella ekonomiska aktiviteter, inklusive renskötsel. Artikel 26 i UNDRIP fastställer att urfolk har rätt till de marker, territorier och resurser som de traditionellt har ägt, brukat eller på annat sätt använt eller förvärvat. Dessa rättigheter måste respekteras och skyddas av stater.

Länsstyrelsen har hänvisat till vad som anfördes i dess yttrande till miljöprövningsdelegationen.

Efter att Mark- och miljööverdomstolen har kungjort målet har även ett antal enskilda boende intill sjön Gesunden inkommit med yttranden. Av dessa yttranden framgår att samtliga motsätter sig en ändring av mark- och miljödomstolens dom. De har framfört synpunkter på risk för buller och förändrad landskapsbild vid fiske på sjön.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Målet avser en ansökan om tillstånd till etablering och drift av tre vindkraftverk med en totalhöjd om 250 meter på fastigheterna Böle 1:11 och Munsåker 1:40 i Ragunda kommun. Verken förväntas producera mellan cirka 72 280 – 90 000 MWh förnybar energi per år med en verksamhetstid om 35 år. Vägar, kranplatser och fundament finns

redan på platsen sedan en tidigare anmälan om miljöfarlig verksamhet för sex mindre verk som aldrig uppfördes. Befintliga fundamentplatser behöver dock utökas för de sökta verken. Frågan i målet är om verksamheten kan tillåtas med hänsyn till dess påverkan på rennäringen i området.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer med miljöprövningsdelegationen att vindkraftsparken innebär en ändrad markanvändning på den sökta platsen. Bestämmelserna i bl.a. 3 kap. 1 och 5 §§ miljöbalken ska därför tillämpas (se 2 kap. 6 § andra stycket miljöbalken).

Enligt 3 kap. 1 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Med föreliggande behov avses anspråk på såväl förändringsåtgärder som bevarande och skydd av pågående användning av marken och vattnet (prop. 1985/86:3 s. 154). En lämplig användning från allmän synpunkt av ett område kan medföra att vissa företag måste tåla inskränkningar eller att skyddsåtgärder kan behöva föreskrivas med hänsyn till andra intressen med vilken verksamheten ska samsas i ett område (a. prop. s. 154). Vid bedömningen av den lämpligaste användningen av ett område bör alltid möjligheten att samtidigt utnyttja ett område för olika verksamheter undersökas (prop. 1997/98:45 del 2 s. 30).

Produktionen av fossilfri el har hög prioritet och vindkraft är en förnybar energikälla som bidrar till uppfyllandet av miljöbalkens mål om hållbar utveckling enligt 1 kap. 1 § miljöbalken (se bl.a. Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 8 september 2023 i mål nr M 3359-22).

Mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande. Områden som är av riksintresse för rennäringen ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringen (3 kap. 5 § miljöbalken). Riksintresseområden kan t.ex. innefatta flyttleder, kalvningsland och vissa områden med särskilt goda betesförhållanden (se prop. 1985/86:3 s. 161).

Mark- och miljööverdomstolen gör följande bedömning

Verksamhetsområdet för de ansökta vindkraftverken omfattar cirka 72 hektar. Området är inte av riksintresse för vindkraft, men har av kommunen i ett tillägg till översiktsplanen pekats ut som lämpligt för en större vindkraftpark. Området är inte heller utpekats som riksintresse för rennäringen, men cirka 1,6 kilometer väster om de planerade verken passerar en flyttled som förbinder ett riksintresseområde cirka tre kilometer norr om verksamhetsområdet med ett annat riksintresseområde längre söderut. Verksamhetsområdet ligger inom Jijnjevaerie samebys vinterbetesland. Även om vindkraftsparken inte avses att uppföras inom ett område som kan bedömas vara av riksintresse för rennäringen, är området fortfarande av betydelse för rennäringen.

Bolaget har låtit ta fram två rennäringanalyser. En från 2022 som bifogades till ansökan och en kompletterande analys från 2025 som gavs in till mark- och miljödomstolen. Enligt Mark- och miljööverdomstolen utgör dessa analyser ett tillräckligt bra underlag för att kunna ligga till grund för bedömningen av sökt verksamhetspåverkan på rennäringen.

Av utredningen framgår att samebyn har två olika vinterbetesgrupper, Stugun-Näveredegruppen och Sörbybygdengruppen. Stugun-Näveredegruppen har sitt vinterbete norr om Gesunden/Indalsälven och väg 87. Sörbybygdegruppen har sitt vinterbete söder om norra stambanan och väg 323. Den norra gruppen flyttar sina renar till fots eller med lastbil till vinterbeteslandet norr om Gesunden och till fots tillbaka till fjälls under våren. Om renar skulle beta söder om Gesunden, alltså på Storrisberget, finns det ingen möjlighet att ta sig tillbaka till fots under våren eftersom en flytt över Gesunden förutsätter att isen är tillräckligt tjock. Den södra gruppen flyttar renarna med lastbil till dess vinterbetesland söder om norra stambanan. Norra stambanan beskrivs som en barriär för den södra gruppen. Enligt utredningen är området där verksamheten planeras, mellan Gesunden och norra stambanan, svårtillgängligt för samebyns betesgrupper och nyttjas inte i någon större utsträckning.

Enligt utredningen framgår vidare att samebyn inte flyttar några större grupper renar via flyttleden för bete inom området för den planerade vindkraftparken eller mellan riksintresseområden för rennäringen. Flytt av mindre grupper renar till vinterbeteslandet vid Storrisberget har förekommit. Renar kan också ströva fritt över Gesunden för bete när isen ligger. Samebyn har beskrivit att området kring Storrisberget har använts för vinterbete de senaste två vintrarna. Renarna har då flyttats till området med lastbil. Enligt bolagets utredning har renarna vid dessa tillfällen haft bete i områden som ligger på visst avstånd från det planerade verksamhetsområdet. Samebyn har inte inkommit med några underlag eller konkreta uppgifter som motsäger bolagets redogörelse för hur samebyn använder området på och runt Storrisberget.

Samebyn har vid samrådet angett att området där verksamheten planeras är ett viktigt stoppland. Bolaget har mot detta invänt att Storrisbergets funktion som stoppland inte bör ges någon särskild betydelse då genomförda analyser visar att det har sämre förutsättningar för bete än vad andra delar av omgivande landskapet har samt att det finns ett flertal höjder i nära omgivning kring Storrisberget där renens betesro inte kommer att påverkas av vindkraftverken. Samebyn har av Mark- och miljööverdomstolen särskilt ombetts att beskriva var i området stoppland förekommer samt hur dessa områden används nu och kan förväntas användas framöver. Samebyn har endast i generella ordalag beskrivit ett stopplands funktion som trivselland med bra bete där renarna väljer att stanna till och beta i stället för att vandra vidare. Samebyn har vidare instämt med bolaget att marklav inte förekommer i någon nämnvärd utsträckning i området eftersom det är starkt präglat av skogsbruket, men anfört att det i området finns gräs, markörter och hänglavar som också är viktig föda för renarna.

Sammanfattningsvis framgår av utredningen att flyttleden som passerar verksamhetsområdet endast har använts i mindre omfattning för flytt av små grupper med renar till områden vid Storrisberget och att sådan flytt endast är möjlig under den period av vintern då isen är tillräckligt tjock på Gesunden. Övrig tid på året behöver renarna flyttas med lastbil för att nå Storrisberget. Flytt söder ifrån försvåras av den barriär som norra stambanan utgör. Flyttledens betydelse som funktionellt samband mellan områden av riksintresse framstår därmed som begränsad. Den planerade vindkraftparken omfattar endast tre verk och den ligger cirka 1,6 kilometer från flyttleden.

Samlad flytt av renar förbi en vindkraftpark framstår, enligt utredningen, inte heller som utesluten. Därutöver har bolaget föreslagit villkor vid flytt av renar som lindrar eventuell framtida påverkan vid flytt via leden.

Utredningen visar att förutsättningarna för vinterbete inte är optimala inom verksamhetsområdet och dess närområde. Detta på grund av dålig förekomst av marklav. Även om det de senaste två åren förekommit vinterbete inom det större betesområdet mellan Gesunden och norra stambanan har betet enligt bolaget i huvudsak skett utanför Storrisbergets influenszon. Denna uppgift har samebyn inte invänt mot. Det är sammantaget inte helt tydligt i vilken omfattning som områdena kring Storrisberget används som stoppland. Mark- och miljööverdomstolen delar dock bolagets uppfattning att den relativt begränsade etablering som sökt vindkraftpark utgör varken innebär bortfall av en betydande betesresurs eller bör hindra att områdena kring Storrisberget fortfarande kan ha funktion som stoppland.

Vid en sammantagen bedömning finner Mark- och miljööverdomstolen att det inte framkommit att området där verksamheten planeras är av sådan vikt för samebyn att en vindkraftsetablering av den storlek som nu är aktuell påtagligt skulle försvåra rennäringens bedrivande i området. Sökt verksamhet strider därmed inte mot 2 kap. 6 § och 3 kap. 5 § miljöbalken i fråga om dess påverkan på rennäringen. Det ankommer dock på bolaget att vidta skäligen skyddsåtgärder för att motverka de olägenheter som verksamheten ändå kan medföra för rennäringen, se 2 kap. 3 och 7 §§ miljöbalken. Bolaget har föreslagit vissa villkor till skydd för rennäringen som länsstyrelsen haft synpunkter på.

Utöver rennäringensintresset finns andra frågor att ta ställning till. Miljöprövningsdelegationen har i sitt beslut inte prövat övriga förutsättningar för tillstånd eller nödvändiga villkor. Detta har inte heller prövats av mark- och miljödomstolen. Eftersom det inte är lämpligt att Mark- och miljööverdomstolen som första instans prövar detta ska mark- och miljödomstolens dom och miljöprövningsdelegationens beslut undanröjas och målet visas åter till miljöprövningsdelegationen för fortsatt behandling. Det ankommer på miljöprövningsdelegationen att då också pröva vilka villkor till skydd för rennäringen som är lämpliga att föreskriva.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:901) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Malin Wik, tekniska rådet Yvonne Eklund samt hovrättsråden Christina Ericson och Kristina Dreijer, referent.

Föredraganden har varit Cecilia Lönnqvist.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2025-03-18
meddelad i
Östersund

Mål nr M 166-25

PARTER

Klagande

Hjortronblomman Vindkraft AB, 556975-0572
Anders Carlssons Gata 32
417 55 Göteborg

Ombud: Advokat Malin Wikström och biträdande jurist Zacharias Lilja Jensen
Setterwalls Advokatbyrå i Göteborg AB
Box 11235
404 25 Göteborg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen Västernorrlands läns beslut den
19 december 2024 i ärende nr 6050-2022, se **bilaga 1**

SAKEN

Tillstånd till Storrisberget vindkraftpark i Ragunda kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

Dok.Id 494901

Postadress
Box 708
831 28 Östersund

Besöksadress
Storgatan 6

Telefon
063-15 06 00
E-post: mmd.ostersund@dom.se
www.ostersundstingsratt.domstol.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–11:00
13:00–15:00

BAKGRUND

Hjortronblomman Vindkraft AB (Hjortronblomman eller bolaget) har ansökt om tillstånd att uppföra tre vindkraftverk med en totalhöjd om 250 meter på fastigheterna Böle 1:11 och Munsåker 1:40 i Ragunda kommun.

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen Västernorrland (miljöprövningsdelegationen) har den 19 december 2024 avslagit ansökan med hänvisning till att den planerade vindkraftsetableringen riskerar att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande inom vinterbetesområden samt påverka områdets funktion i dess sammanhang som har betydelse för rennäringens fortsatta bedrivande. Den sökta verksamheten har bedömts inte kunna samexistera med rennäringen. Intresset av att skydda rennäringens bedrivande har bedömts överväga intresset av att producera vindkraft i den omfattning det här är frågan om.

Bolaget har överklagat miljöprövningsdelegationens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Hjortronblomman har yrkat att mark- och miljödomstolen ska undanröja miljöprövningsdelegationens beslut, förklara att den sökta verksamheten är tillåtlig i förhållande till påverkan på rennäringen och återförvisa målet till miljöprövningsdelegationen för prövning i sak i övriga delar. Bolaget har anfört i huvudsak följande.

Bakgrund

Bolaget delar inte miljöprövningsdelegationens bedömning och anser, med stöd av bland annat genomförda analyser av Tyréns AB samt tidigare genomfört samråd med Jijnjevaeie sameby, att området inte är av sådan betydelse för rennäringen att lokaliseringen kan uppfattas som olämplig för en vindkraftsetablering. Bolaget har med anledning av miljöprövningsdelegationens beslut även anlitat konsultfirman Ecogain AB (Ecogain) med sakkunskap inom rennäringen för att erhålla ytterligare

stöd för varför det inte föreligger sådan risk för påtagligt försvårande för rennäringens bedrivande som miljöprövningsdelegationen har kommit fram till.

Påverkan på rennäringen

Rennäringens funktionella samband

Det finns inte några kärnområden av riksintresse, beteshagar eller uppsamlingsområden inom det berörda betesområdet. Det berörda betesområdet saknar alltså i stort infrastruktur för renskötsel som tydligt indikerar att området idag är av någon större betydelse för rennäringens bedrivande. Ecogain har analyserat och beskrivit markanvändningen för de betesgrupper inom Jijnjevaeie sameby som nyttjar kärnområdena norr respektive söder om Storrisberget. Ecogain menar att kärnområdena av riksintresse nyttjas av två olika vinterbetesgrupper inom Jijnjevaeie sameby, Stugun-Näveredegruppen i norr och Sörbybygdengruppen i Syd.

Av Ecogains analys framgår att Stugun-Näveredegruppen har sitt vinterbete norr om Gesunden/Indalsälven och väg 87. Gruppen flyttar renarna till vinterlandet med lastbil eller till fots beroende på väder och isläge och flyttar därefter tillbaka renarna upp till fjälls på våren till fots. Isen på Gesunden bedöms endast vara säker för flytt av renar under januari och februari. Detta innebär, enligt Ecogain, att om renar betar söder om Gesunden, dvs. inom det berörda betesområdet, finns det ingen möjlighet för betesgruppen att ta sig tillbaka till fjälls till fots under våren. Vad gäller Sörbybygdengruppen har denna sitt vinterbete söder om Norra stambanan och väg 323. Av Ecogains analys framgår att gruppen flyttar renarna till och från vinterlandet med lastbil. Det finns inga utpekade platser för renar att samlas och lastas på lastbilar inom det berörda betesområdet utan samtliga platser är belägna norr om Gesunden respektive söder om Norra stambanan.

Av Ecogains analys framgår att det berörda betesområdet torde vara svårtillgängligt för båda de berörda betesgrupperna. Detta till följd av osäkra isar över Gesunden och då Norra stambanan utgör en farlig, ostängslad barriär med godstrafik så ofta som var tjugonde minut. Enligt Ecogain kan användning av det berörda betesområdet förekomma i mindre utsträckning men att det får anses osannolikt att

någon av de berörda betesgrupperna nyttjar området annat än i undantagsfall. Härvid kan noteras att Sörbygdens grupp under just innevarande vinter 2025 ändå har släppt en större grupp renar inom det berörda betesområdet, vilket enligt Ecogain troligen skett med lastbil. Renarna har betat vid Ringsjöarna och mot Borglunda som är belägna utanför den sökta verksamhetens influenszon.

Ecogains bedömning är att en vindkraftsetablering vid Storrisberget inte påverkar rennäringens funktionella samband mellan kärnområden av riksintresse. Flyttleden väster om och markerna kring Storrisberget nyttjas inte för traditionell flytt av renar mellan olika kärnområden eller för att flytta renar till och från vinterlandet. Storrisberget är beläget mellan olika riksintressen som saknar samband med varandra då de nyttjas av olika betesgrupper samt olika samebyar. Den sökta verksamheten kommer därmed, enligt Ecogain, varken försvåra för Jijnjevaeie sameby att nyttja kärnområden av riksintresse eller påverka konnektiviteten inom samebyn.

Om flyttleden

Som anförts ovan uppfattar bolaget att den av sametinget registrerade flyttleden väster om Storrisberget inte används för samlad flytt av renar mellan kärnområden av riksintresse i dagsläget. För det fall flyttleden skulle bli aktuell för traditionell flytt av renar framöver har Ecogain även analyserat och bedömt verksamhetens påverkan i ett sådant fall.

Ecogain konstaterar att forskning avseende vindkraftparkers påverkan på renar under samlad flytt är begränsad men menar att renars undvikelsebeteende i förhållande till vindkraft varierar beroende på om renarna strövar fritt eller flyttas samlat. Detta då renar vid fri strövning i stort väljer sin egen väg och rörelser medan de vid en samlad flytt redan är störd av människan då renhjorden styrs med hjälp av renskötare, skotrar, hundar och ibland helikopter. Ecogain har därför studerat erfarenheter från Blaiken vindkraftpark, omfattande 99 vindkraftverk med flyttled genom parken. Erfarenheter från Blaiken vindkraftpark visar att samlad flytt har

kunnat genomföras genom parken vid återkommande tillfällen under flera år trots att inga vindkraftverk har stängts av under tiden flytt pågått.

I aktuellt fall med ett avstånd om 1,6 kilometer från flyttleden och då ansökan omfattar en betydligt mindre vindkraftpark om endast 3 verk menar bolaget att en etablering av den sökta verksamheten inte skulle innebära att samlad flytt utmed flyttleden omöjliggörs. Bolaget har vidare föreslagit villkor om avstängning av verken under flytt samt villkor om samråd med berörda samebyar för informationsutbyte i syfte att motverka negativ påverkan på renskötseln. De föreslagna villkoren är tillräckliga för att säkerställa att nyttjandet av flyttleden, för det fall det blir aktuellt, inte påtagligt försvåras.

Betesförutsättningar

Genomförda analyser av Ecogain och Tyréns AB visar att Storrisberget har sämre förutsättningar för marklav än andra delar i det omgivande landskapet och att en etablering av den sökta verksamheten således inte innebär att bortfall av en viktig eller potentiellt viktig betesresurs för renarna. Vidare torde det finnas ett flertal andra bergsområden inom samebyns vintermarker med liknande eller avsevärt bättre förutsättningar än Storrisberget för att samla mindre grupper av renar. Bolaget menar därför att en etablering av den sökta verksamheten inte kan anses påtagligt försvåra rennäringens bedrivande med hänvisning till områdets betesresultat eller funktion som s.k. stoppland.

Tidigare prövningar inom det berörda betesområdet

Bolaget anser att omständigheterna för den sökta verksamheten inte är jämförbara med de i miljöprövningsdelegationens beslut nämnda prövningarna.

Björnsjöbodarna och Fisksjölandet planerades att till stora delar överlappa kärnområden av riksintressen och trivselland för Raedtievarreire sameby.

Midsommarberget var beläget inom ett av Jijnjevaeie samebys aktivt brukade vinterbetesområden och avsågs placeras på endast 1 kilometers avstånd från närmaste kärnområde av riksintresse för rennäringen. Den sökta verksamheten vid Storrisberget har ett avstånd om 3,2 kilometer från det närmaste kärnområdet av

riksintresse och detta ligger därmed utanför projektets influenszon inom vilken påverkan på renars beteende alls kan förväntas. De tidigare provningarna i området kan inte anses jämförbara med nu aktuell provning. Detta särskilt då de nämnda projekten riskerade att påverka olika riksintressen och betesmarker.

Intresseavvägning

Storrisberget är varken utpekad som riksintresse för rennäringen eller vindkraft men är utpekad av Ragunda kommun som ett område lämpligt för större vindkraftparker. Utbyggnaden av produktionsanläggningar för fossilfri el är av hög prioritet och vindkraft är en förnyelsebar energikälla som bidrar till uppfyllandet av miljöbalkens mål om hållbar utveckling. Storrisberget är fördelaktigt för produktion av vindkraft då området till stor del är förberett för anläggande av vindkraftverk med stöd av tidigare godkänd anmälan om miljöfarlig verksamhet för uppförande av sex 150 meter höga vindkraftverk. Inom ramen för nämnd anmälan har vägar och kranplatser byggts och fundamentgropar har förberetts. Till följd av att ansökan omfattar tre större vindkraftverk med en höjd om 250 meter kommer kranplatserna samt fundamentgroparna behöva anpassas något. Totalt har däremot 5 400 meter väg och sex kranplatser anlagts för vindkraftparken inom ramen för tidigare godkännande. För anläggningsarbetena har en stor mängd bergkross och annat material använts och en stor yta har redan tagits i anspråk. En etablering av vindkraft vid Storrisberget bidrar således till en resurseffektiv byggnation med minimalt intrång i naturmiljön i området och ur ett resurshushållningsperspektiv kan det anses olämpligt att inte nyttja den infrastruktur som redan anlagts.

Bolaget har visat att påverkan på rennäringen till följd av den sökta verksamheten endast kan komma att bli ytterst begränsad. Bolaget menar därmed att det vid en intresseavvägning i detta fall, där området har en begränsad betydelse för rennäringen och det föreligger goda förutsättningar för etablering av vindkraft, måste intresset av att producera fossilfri el prioriteras och den sökta lokaliseringen anses lämplig.

DOMSKÄL

Handläggning

Med hänsyn till målets omfattning och svårighetsgrad har mark- och miljödomstolen avgjort målet med en lagfaren domare och ett tekniskt råd.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Mark- och miljödomstolen har gått igenom handlingarna i målet och övervägt det som bolaget har fört fram. Domstolen instämmer dock i den bedömning som miljöprövningsdelegationen har gjort och på de skäl som miljöprövningsdelegationen har angett med följande tillägg.

Bolaget anser att det inte är visat att Storrisberget har en sådan betydelse för rennäringen att den sökta verksamheten skulle medföra att renskötseln påtagligt försvåras och att miljöprövningsdelegationen inte har beaktat hur området idag nyttjas för renskötsel. Domstolen konstaterar dock att det går en flyttled mellan kärnområden av riksintresse för rennäringen strax väster om projektområdet. Oavsett hur Jijnjevaerie sameby idag nyttjar de kärnområden av riksintresse för rennäringen norr respektive söder om projektområdet och den flyttled som går däremellan kommer ett uppförande av en vindkraftspark vid Storrisberget att påverka hur samebyn kan bedriva rennäring under hela tillståndstiden.

Flyttleden passerar endast 1,6 kilometer från projektområdet. Det finns kärnområden av riksintresse för rennäringen i samtliga väderstreck och det närmsta ligger endast ca 3 kilometer från projektområdet. Mark- och miljödomstolen anser att detta tillsammans med den begränsning av betesområden och den påverkan Storrisbergets funktion som stoppland innebär om en vindkraftspark etableras, kan medföra att rennäringens bedrivande påtagligt försvåras. Det finns inte några rimliga skydds- eller försiktighetsåtgärder som är tillräckliga för att motverka eller förebygga de problem som uppkommer för rennäringen. Vad bolaget i övrigt har fört fram ändrar inte den bedömningen. Domstolen anser därför att lokaliseringen av vindkraftsparken inte är lämplig.

Domstolen noterar slutligen att ansökan avser uppförande av en mindre vindkraftpark om endast tre vindkraftverk som skulle bidra med ett mycket begränsat tillskott till den nationella elförsörjningen. Intresset av att skydda rennärningen väger också med hänsyn till det tyngre än intresset av att producera fossilfri el. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se **bilaga 2** (MMD-02)

Överklagande senast den 8 april 2025. Prövningstillstånd krävs.

Malin Almqvist

Lena af Geijerstam Unger

Målet har avgjorts av rådmannen Malin Almqvist, ordförande, och tekniska rådet Lena af Geijerstam Unger. Föredragande har varit beredningsjuristen Martin Larsson.

Miljöprövningsdelegationen

Hjortronblomman Vindkraft AB
anders@jamtvind.se

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Beredningsjurist 2

MMOM: 2025-01-14
MALNR: M 166-25
AKTBIL: 2

E-delgivning

Ansökan om tillstånd till Storrisberget vindkraftpark, Ragunda kommun, Jämtlands län

Beslut

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen Västernorrland avslår ansökan från Hjortronblomman Vindkraft AB (med organisationsnummer 556975-0572) om tillstånd enligt 9 kapitlet miljöbalken till uppförande och drift av tre vindkraftverk på fastigheterna Böle 1:11 och Munsåker 1:40 i Ragunda kommun.

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljöprövningsdelegationen godkänner den i ärendet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen.

Sammanfattning

Miljöprövningsdelegationen finner sammanfattningsvis att planerad vindkraftsetablering i området riskerar att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande inom vinterbetesområden samt påverka områdets funktion i dess sammanhang som har betydelse för rennäringens fortsatta bedrivande. Det finns enligt miljöprövningsdelegationens bedömning inte några möjliga rimliga skydds- eller försiktighetsåtgärder som är tillräckliga för att motverka eller förebygga de problem som uppkommer för rennäringen. Den sökta verksamheten bedöms därför inte kunna samexistera med rennäringen. Vid en intresseavvägning bedöms intresset av att skydda rennäringens bedrivande i området överväga intresset av att producera vindkraft i den omfattning det här är fråga om.

En vindkraftsetablering vid projekt Storrisberget bedöms inte utgöra en användning av mark- och vattenområdet som innebär en från allmän synpunkt god hushållning, vilket innebär att platsen inte uppfyller kraven på lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. Därmed saknas förutsättningar för att lämna tillstånd till den planerade verksamheten och ansökan ska avslås. Eftersom verksamheten inte kan tillåtas av detta skäl finns ingen anledning att bedöma verksamhetens tillåtlighet i övriga delar.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Ni (Hjortronblomman Vindkraft AB, org.nr. 556975-0572) har ansökt om tillstånd för att uppföra och driva tre vindkraftverk med en totalhöjd av 250 meter, vid Storrisberget i Ragunda kommun, Jämtlands län. Ragunda kommun har tillstyrkt ansökan.

Ansökan med yrkanden, åtaganden och andra villkor

Yrkanden

Ni yrkar att miljöprövningsdelegationen:

- (i) Godkänner ingiven miljökonsekvensbeskrivning,
- (ii) Lämnar er tillstånd enligt 9 kap. MB att uppföra och driva en gruppstation om maximalt 3 vindkraftverk med en totalhöjd om högst 250 meter över marken vardera inom det område som anges i Bilaga 2, på Storrisberget i Ragunda kommun ("Projektområdet"). Ansökan omfattar följdverksamheter i form av bl.a. servicevägar, anläggning av kranplatser och uppställningsplatser, internt elnät, transformator- och kopplingsstationer, servicebyggnader samt erforderlig skogsavverkning, samt
- (iii) bestämmer att krossning med mobil kross inom verksamhetsområdet omfattas av tillståndet.

- (iv) Bestämmer tiden för igångsättande av den sökta verksamheten enligt 22 kap. 25 § andra stycket till fem (5) år från det att tillståndet vunnit laga kraft,
- (v) föreskriver att tillståndet ska gälla i 35 år från den dag då tillståndet vinner laga kraft,
- (vi) föreskriver villkor för verksamheten i enlighet med ert förslag, samt
- (vii) avvaktar med att skicka förfrågan om tillstyrkan till Ragunda kommun till tidigast den tidpunkt då MPD bedömt att ansökan är komplett.

Åtaganden

Ni har åtagit er följande kopplat till skydd för rennäringen:

- a) att föra dialog med Jijnjevaerie sameby om när och hur vägarna till vindkraftverken sköts under vinterhalvåret.

Ytterligare åtaganden framgår av miljökonsekvensbeskrivningen.

Förslag till villkor

Ni föreslår att följande villkor kopplade till rennäringen:

1. Bolaget ska inför och under anläggningsarbetena informera berörd sameby om tidplanen för arbetena och planerade aktiviteter i form av t.ex. krossning eller långa/tunga transporter.
2. Verksamhetsutövaren ska årligen senast den 1 september, bjuda in berörd sameby för ömsesidig information som kan vara av vikt för att undvika störningar för renskötseln i området om bolaget och berörd sameby är överens om att det behövs. Bolaget ska bekosta deltagandet för två företrädare för berörd sameby.
3. Om berörd sameby under tillståndstiden bedömer att behov av kompensationsåtgärder föreligger, ska verksamhetsutövaren på begäran av berörd sameby bekosta kompensationsåtgärder för samebyns renskötsel. Den sammanlagda kostnaden för sådana kompensationsåtgärder får uppgå till högst 1 000 000 kr under verksamhetstiden. Detta kan avse stödutfodring av renar, fördelat på ett eller flera tillfällen vid tidpunkt som respektive sameby

bestämmer, inklusive kostnader för de anläggningar och det merarbete som behövs för att utfodringen ska följa gällande krav avseende djurhälsa, eller avse kompensationsåtgärder vid splittring av eller planerad flytt av renhjorden inom fem kilometers radie från vindkraftsparkens verksamhetsområde. Det kan även avse alternativa lämpliga skydds- eller kompensationsåtgärder som tillsynsmyndigheten får besluta om ifall samebyarna och bolaget inte kan komma överens om detta.

4. Alt 1: I det fall flyttleden väster om vindkraftsanläggningen används är verksamhetsutövaren skyldig att årligen stänga av vindkraftverken under högst 3 dygn per tillfälle och högst 2 gånger under perioden 1 oktober- 30 april, i samband med flytt, om berörd sameby begär det.

Alt 2: För det fall det blir nödvändigt att tillfälligt stänga av vindkraftverk för att kunna flytta eller samla in renar är verksamhetsutövaren skyldig att stänga av vindkraftverken under högst tre dygn per tillfälle och högst två gånger under en vinterperiod (den 1 oktober - den 30 april).

Er beskrivning av verksamheten

Nedan följer en sammanfattning av de delar av er beskrivning av verksamheten och bedömning av miljökonsekvenser som är relevanta för den prövning som görs i ärendet.

Planerad verksamhet

Ni avser att uppföra tre vindkraftverk med en totalhöjd på 250 meter och med en planerad produktion av ca 72 280 MWh per år. Verksamheten innefattar även följdverksamheter i form av breddning av vägar, kranplatser och uppställningsplatser, internt elnät, transformator- och kopplingsstationer. Platsen för verksamheten är vald med avseende på vindförhållanden, motstående intressen samt möjlighet att få tillgång till marken och ansluta till överliggande elnät.

På aktuell plats har ni tidigare gjort en anmälan om C-verksamhet enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) för uppförande av sex stycken 150 meter höga vindkraftverk. Inom ramen för detta har vägar och kranplatser byggts och fundamentsgropar har förberetts. Ni avser att justera kranplatserna något samt anpassa fundamentsgroparna för högre verk.

Lokalisering och planförhållanden

Storrisberget ligger i Ragunda kommun i Jämtlands län, cirka 13 kilometer öster om Hammarstrand och cirka 67 kilometer öster om Östersund. Projektområdet ligger cirka två kilometer söder om sjön Gesunden och utgörs av höjder som når 415–475 meter över havet och omfattar ca 72 ha. Större delen av området består av brukad skogsmark med begränsad skoglig kontinuitet. På den östra sidan finns sammanhängande äldre skog av gran och tall som i begränsad omfattning är påverkad av modernt skogsbruk. Bebyggelse och odlingsmarker runt projektområdet är främst belägna i anslutning till sjön Gesunden och Indalsälven.

Området är inte detaljplanelagt. År 2009 antog Ragunda kommun ett vindkraftstillägg till översiktsplanen. Planerat område ligger i ett område av kommunen utpekad som lämpligt för större vindkraftparker. I översiktsplanen har kommunen listat ett antal riktlinjer avseende vindkraft där ni anser att er etablering av en vindkraftpark på Storrisberget i allt väsentligt överensstämmer med riktlinjerna.

Alternativa lokaliseringar

Ni har undersökt tre olika alternativa lokaliseringar. Förutom Storrisberget är det Fisksjölandet och Finnmarkshöjden som också ligger i Ragunda kommun. Utifrån studien bedömde ni att Storrisberget var den lämpligaste lokaliseringen med hänsyn till natur- och kulturvärden, fågelliv, boendemiljö, infrastruktur och vindförhållanden.

Nollalternativ

Som nollalternativ har ni framfört att ingen vindkraft byggs. I detta fall innebär det, enligt er, att en mindre andel förnybar el tillförs den svenska och nordiska elmarknaden. Naturmiljön skulle mest troligt bli påverkad av det rationella skogsbruket. Naturvärden skulle kunna gå förlorade då sannolikheten att naturvärdena undantas från skogsbruket bedöms vara liten då det till största delen inte har mycket höga naturvärden.

Rennäring

Projektområdet ligger inte inom riksintresse för rennäring, men ingår i Raedtievaerie, Ohredahke och Jijnjevaerie samebyars vinterbetesland. Idag nyttjas området av Jijnjevaerie sameby. Inom

intervallet 3-30 km finns riksintresseområden i alla väderstreck. Närmaste riksintresse utgörs av en flyttled som passerar området 1,6 kilometer väster om vindparken. Närmaste kärnområde av riksintresse ligger knappt 3 kilometer norr om verksamhetsområdet på andra sidan Indalsälven.

Ni har redovisat en rennäringsanalys från 2022 som fokuserar på hur renskötseln i Jijnjevaerie sameby påverkas av den planerade verksamheten. I analysen bedöms sammanfattningsvis att stora delar av området är mindre fördelaktigt för renskötsel eftersom konventionellt skogsbruk präglar området. Störningar är kopplade till bland annat byggnationer, transporter, plogning av vägar samt buller, vibrationer och rörelser från turbinerna. Risk föreligger att renar inte vill vistas i området och att användning av leden försvåras. Merjobb kan uppstå om olika samebyars renhjordar sammanblandas och vid undvikande av området kring Storrisberget. Risk föreligger också att renar drivs mot väg och järnväg. Påverkan bedöms i huvudsak vara under driftskedet. Sammantaget bedöms måttligt negativa kumulativa effekter kunna uppstå för Jijnjevaerie sameby. Ni anger att aktiviteten vid byggnation och avveckling kommer att vara begränsad i tid eftersom delar av vägnät och kranplatser är anlagda sedan tidigare. Till skydd för rennäringen har ni föreslagit villkor om samråd med berörda samebyar inför vinterbetesperioden, kompensation till berörda samebyar och att verk ska stängas av vid flytt förbi parken.

Sammantaget bedöms direkta och indirekta konsekvenser, samt psykosociala konsekvenser under driften bli små. De kumulativa effekterna under driften kan förväntas bli måttliga, kopplat till kombinationen av andra pågående och planerade projekt i området som kan bidra till minskad resiliens i samebyns renskötselförutsättningar.

Byggnation och avveckling av vindkraftsparken bedöms ge upphov till viss störning på grund av mänsklig aktivitet och materialtransporter. Aktiviteterna kommer dock att vara begränsade i tid då huvuddelen av infrastrukturen redan är byggd och parken endast omfattar tre vindkraftverk. Konsekvenserna under byggnation och avveckling bedöms bli obetydliga.

Yttranden

Nedanstående är en sammanfattning av, för bedömningen, relevanta delar av de yttranden som har kommit in i ärendet.

Länsstyrelsen Jämtland

Med anledning av att vindkraftparken kan ge upphov till att renar undviker närbelägna flyttleder bedömer länsstyrelsen att om tillstånd ges ska villkoren revideras enligt följande:

Villkor 1: Villkoret ska inkludera att berörda samebyar ska lämna synpunkter på tidplanen.

Villkor 2: Villkoret behöver skrivas om enligt följande:

”Verksamhetsutövaren ska årligen senast den 1 september, bjuda in berörd sameby för ömsesidig information som kan vara av vikt för att undvika störningar för renskötseln i området om bolaget och berörd sameby är överens om att det behövs. Bolaget ska bekosta deltagandet för två företrädare för berörd sameby. Möten ska ske om samebyn begär det.”

Villkor 4: Alternativ 1 ska användas och skrivas om enligt följande:

”Vid användning av flyttleden väster om vindkraftsanläggningen är verksamhetsutövaren skyldig att årligen stänga av vindkraftverken under högst 3 dygn per tillfälle vid högst 2 tillfällen under perioden 1 oktober- 30 april, i samband med flytt och/eller påträffande av strövande renar, om berörd sameby begär det”.

Länsstyrelsen i Jämtlands län tillstyrker ansökan men betonar att tillståndet ska förses med extra vikt på villkor kopplade till rennäring enligt ovan.

Jijnjevaerie sameby

Samebyn har i samrådet framfört följande:

Eftersom vindkraft försvårar renskötseln är samebyn restriktiva med ny vindkraft inom hela betesområdet och sätter sig därför emot projektet. Samebyn uttrycker att riksintressena inte har någon större betydelse. Alla betesmarker bedöms vara lika viktiga då stora arealer har tagits i anspråk av andra intressen, bland annat vindkraftsparker.

Storrisberget och dess direkta närhet utgör ett stoppland, vilket innebär att renhjorden stannar upp för att beta i stället för att vandra vidare. Berget bidrar också till att separera olika renskötselgrupper från varandra. Renarna strövar fritt på och omkring Storrisberget.

Hela Koviken bedöms vara ett viktigt betesområde med bra lavmarker och det är positivt att området är kuperat.

Hela området mellan Indalsälven och järnvägen som passerar vid Kälarne, Sörbygden, beskrivs som ett litet men bra betesområde. Både Indalsälven och järnvägen utgör svåra passager. Hela renhjorden kan inte beta på samma område. Samebyn delar upp sig i 5 grupper som nyttjar olika delar av området.

Befintliga vägar utgör inte ett problem eftersom de inte plogas i nuläget. När vägarna börjar plogas och grusas för att servicetekniker ska kunna ta sig fram blir det mer svårframkomligt för renarna. Även trafiken som uppstår i samband med service och underhåll utgör ett störande moment. Då vägar och kranplatser är byggda förväntas transporter till och från området bli mycket begränsade.

Störningseffekter uppstår från ljud och rörelse. Enligt forskning är störningszonen ca tre kilometer. Samebyn uttrycker att störningarna kan ge upphov till störningseffekter som kan innebära att renar rör sig tillbaka över Indalsälven, mot Hammarstrand eller söderut mot järnvägen.

Samebyn upplever att parkens storlek inte har så stor betydelse. Den tar oavsett ett stort område i anspråk.

På vintern behöver renarna all energi till att beta. Samebyn vill undvika att driva, samla in eller skilja dem då detta utgör en stress. Stress kan påverka kalvningen negativt, till exempel genom att foster kastas. En vindkraftsetablering kan öka behovet av ovanstående åtgärder.

Flera av vindkraftsprojekten i Ragunda och Bräcke kommun har fått avslag eller ligger på is av olika skäl. Björnsjöbodarna och Kusberget har fått avslag. Fjällmarkshöjden och Granåsen ligger på is. Samebyn bedömer att huruvida övriga projekt blir byggda eller inte har mindre betydelse för bedömningen om Storrisberget, då all kvarvarande betesmark är viktig att bevara.

Samebyn uttrycker att Jijnjevaerie är den sameby i Jämtland som har flest vindkraftverk inom sitt betesområde och att gränsen är nådd för hur mycket betesmark som kan påverkas. Det finns flera stora vindkraftsparker som påverkar samebyn, bl.a. Kråktorpet och Mörtjärnberget, två stora parker byggda ca 40 km söder om

Storrisberget. Dessa orsakar att Joevnevaeries renar sprids och sammanblandas med Jijnjevaerie.

Samebyn anser att det inte finns något som ni kan göra i kompensationsväg för att lindra skadorna.

Det finns sedan tidigare ett avtal mellan Jämt Vind och Jijnjevaerie där ersättning för merarbete och extra kostnader regleras.

Sametinget

Sametinget hänvisar till sitt yttrande i samrådet där följande påpekades:

Sametinget anser att det är viktigt att veta om de stora verken ger vibrationer i marken och om det påverkar till exempel dräktiga vajor. Sametinget lyfter även ett antal frågor gällande ljudnivå och iskast kopplat till säkerheten för både renar och människor att vistas i området och möjligheten att bedriva renskötsel.

Forskning visar att renarna undviker eller minskar sin användning av området där vindkraftparker har uppförts. Studierna visar tydligt att det är viktigt att utvärdera effekterna av vindkraftverken på en regional skala. Om man endast ser till den lokala skalan (området närmast parken) riskerar man att missa de viktigaste effekterna på renhjorden, i första hand att området blir mindre attraktivt som betesområde. Studier på lokal skala kan bidra till att förklara mekanismer kring renarnas beteende i närområdet, men dessa måste alltid ställas i relation till vad som händer med renhjorden på den regionala skalan. Konsekvenserna av vindkraftparker är långtgående och påverkar även kommande generationer vilket i sig strider mot globala och nationella mål. Det är av stor vikt att de funktionella sambanden mellan områdena inte görs obrukbara, så att renarna kan ströva fritt och vandra mellan de olika betesmarkområdena.

Företag och andra exploatörer ska ha dialog direkt med berörda samer om planerade exploateringar. Samråden ska inte vara äldre än ett år då det sker många och snabba förändringar vad gäller samebyarnas markanvändning med ökade exploateringar och ett alltmer ostabilt klimat.

Sametinget anser att Akwé: Kons riktlinjer ska tillämpas för att förebygga och mildra negativ påverkan på den samiska kulturen samt för att bidra till att uppnå respekt för traditionell kunskap och

sedvanebruk som är fastställda i artikel 8j och 10c i Konventionen om biologisk mångfald. Riktlinjer är avsedda att ge vägledning för parter och regeringar i införlivandet av kulturella, miljömässiga och sociala hänsynstagande av urfolk i nya och befintliga processer för konsekvensbeskrivningar.

Den huvudsakliga effekten av vindkraftparker är renarnas undvikelse och de huvudsakliga konsekvenserna är betesbortfall, minskad betesro, minskad flexibilitet vilket i sin tur leder till bland annat ökad arbetsbelastning, psykisk och fysisk stress samt påverkar relationer mellan angränsande samebyar. Jijnjevaerie sameby har erfarenheter och kunskaper från vindkraftsanläggningar och deras kunskaper ska tas tillvara vid beslut om tillstånd.

Övriga

Ragunda hembygdsförening, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Energimyndigheten och Trafikverket avstår från yttrande. SGU avstår från platsspecifikt yttrande och hänvisar till sina allmänna riktlinjer. Hi3G Access, LFV, Teracom Samhällsnät och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har inget att erinra. Naturskyddsföreningen har motsatt sig ansökan med hänvisning till en ej komplett miljökonsekvensbeskrivning avseende inventering av kungsörn och tjäder. En privatperson har yttrat sig gällande risken för ras i området. Låt Ragunda Leva har motsatt sig ansökan.

Ert bemötande av yttranden

Ni har bemött yttranden från Naturskyddsföreningen och Låt Ragunda leva. Eftersom dessa yttranden och ert bemötande av dem inte berör den ansökta verksamhetens påverkan på rennäringen redogör miljöprövningsdelegationen inte närmare för innehållet.

Jijnjevaerie sameby har, som ovan nämnts, endast framfört synpunkter i samrådet. Dessa synpunkter har ni därmed hanterat i miljökonsekvensbeskrivningen.

Motivering till beslutet

Kommunalt tillstyrkandebeslut

Av 16 kap. 4 § miljöbalken framgår att tillstånd till en anläggning för vindkraft endast får ges om den kommun där anläggningen avses att uppföras har tillstyrkt det.

Ragunda kommun har i beslut daterat 24 november 2022 tillstyrkt ansökt vindkraftpark. Något hinder enligt 16 kap. 4 § miljöbalken finns därför inte.

Miljökonsekvensbeskrivning

En ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet ska innehålla en miljökonsekvensbeskrivning. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att ni har genomfört samråd och upprättat en miljökonsekvensbeskrivning enligt bestämmelserna i miljöbalken och miljöbedömningsförordningen. Miljöprövningsdelegationen anser att inlämnad miljökonsekvensbeskrivning efter gjorda kompletteringar uppfyller kraven och kan godkännas. Den specifika miljöbedömningen kan därmed avslutas.

Tillåtlighet

Bestämmelserna i miljöbalken syftar bland annat till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Det framgår även att människors hälsa och miljön ska skyddas mot skador och olägenheter samt att en långsiktigt god hushållning ska tryggas. Verksamheten medför påverkan på bland annat rennärings-, naturvärden och människors hälsa i form av bland annat ljud och förändrat landskap.

Val av plats

Vid val av plats för en verksamhet som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Ni har redovisat två alternativa lokaliseringar utöver huvudalternativet.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att lokaliseringsutredningen är tillräcklig för prövningen i ärendet.

Planförhållanden

Tillstånd får inte ges i strid med gällande detaljplan eller områdesbestämmelser. För aktuellt område finns ingen detaljplan eller områdesbestämmelser.

Det aktuella området är anvisat som område där större vindkraftparker kan provas enligt Ragunda kommuns tillägg till översiktsplanen angående vindkraft.

Mot den bakgrunden bedömer miljöprövningsdelegationen att det ur plansynpunkt inte finns några hinder mot den ansökta verksamheten.

Hushållningsbestämmelser

Vid tillståndsprövning enligt 9 kap. miljöbalken som innebär ändrad användning av mark- eller vattenområden ska miljöbalkens hushållningsbestämmelser tillämpas. Till exempel vid nyetablering av en inte helt tillfällig verksamhet.

Ansökan gäller uppförande och drift av en vindkraftsanläggning med en ansökt giltighetstid om 35 år. Fundamentsgropar och vägar har inom ramen för den tidigare anmälan förberetts för verk med en total höjd på 150 meter men något tillstånd till vindkraft enligt 9 kap. miljöbalken finns inte sedan tidigare på platsen.

Mot den bakgrunden anser miljöprövningsdelegationen att det är fråga om en ändrad användning av mark- och vattenområde. Den ansökta verksamheten är vidare av sådan varaktighet att hushållningsbestämmelserna ska tillämpas.

Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

Mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens bedrivande. Är området av riksintresse för angivet ändamål ska det skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens bedrivande. Det framgår av 3 kap. 5 § miljöbalken.

Rennäring

Områdets betydelse för och verksamhetens påverkan på rennäringen
Projektområdet ligger inte inom riksintresse för rennäring, men ingår i Raedtievaerie, Ohredahke och Jijnjevaerie samebyars vinterbetesland. Idag nyttjas området av Jijnjevaerie sameby. Inom intervallet 3-30 km finns riksintresseområden i alla väderstreck.

Närmaste riksintresse utgörs av en flyttled som passerar området 1,6 kilometer väster om vindparken. Närmaste kärnområde av riksintresse ligger knappt 3 kilometer norr om verksamhetsområdet på andra sidan Indalsälven. Området utgör en viktig passage mellan två kärnområden av riksintresse för rennäringen. Renarnas undvikelsebeteende försvårar användandet av flyttleden i nord-sydlig riktning om en vindkraftpark byggs i området. Storrisberget och dess direkta närhet beskrivs av Jijnjevaerie sameby som stoppland, vilket innebär att renhjorden stannar upp för att beta i stället för att vandra vidare.

I ärendet har ni redovisat en rennärlingsanalys som fokuserar på hur renskötseln i Jijnjevaerie sameby påverkas av den planerade verksamheten. I analysen bedöms sammanfattningsvis att stora delar av området är mindre fördelaktigt för renskötsel eftersom konventionellt skogsbruk präglar området. Störningar är kopplade till bland annat byggnationer, transporter, plogning av vägar samt buller, vibrationer och rörelser från turbinerna. Risk föreligger att renar inte vill vistas i området och att användning av leden försvåras. Merjobb kan uppstå om olika samebyars renhjordar sammanblandas och vid undvikande av området kring Storrisberget. Risk föreligger också att renar drivs mot väg och järnväg. Enligt rennärlingsanalysen bedöms påverkan i huvudsak vara under driftskedet. Sammantaget bedöms måttligt negativa kumulativa effekter kunna uppstå för Jijnjevaerie sameby. Ni anger att aktiviteten vid byggnation och avveckling kommer att vara begränsad i tid eftersom delar av vägnät och kranplaner är anlagda sedan tidigare. Till skydd för rennäringen har ni föreslagit villkor om samråd med berörda samebyar inför vinterbetesperioden, compensation till berörda samebyar och att verk ska stängas av vid flytt förbi parken.

Inkomna synpunkter under processen

Jijnjevaerie sameby har under samrådet bland annat framfört att all betesmark är viktig att bevara, att projektets storlek är av mindre betydelse och att det finns risk för spridning och sammanblandning med andra samebyar på grund av omkringliggande vindkraftparker. Samebyn anser att det inte finns något ni kan göra i kompensationsväg för att lindra skadorna. Något yttrande från någon av de berörda samebyarna har inte inkommit efter miljöprövningsdelegationens kungörelse av ansökan. Sametinget har vid remiss av ansökan hänvisat till yttrandet i samrådet. Länsstyrelsen Jämtland har föreslagit att de villkor ni föreslagit ska

ändras om tillstånd meddelas. Skälet till detta är att renarna kan undvika närbelägna flyttleder.

Tidigare prövningar i området

Miljöprövningsdelegationen kan konstatera att ansökningar om vindkraft tidigare tillståndsprövats i området i anslutning till de riksintressen som berörs i detta ärende. Dessa är Björnsjöbodarna, Fisksjölandet och Kusberget väster och sydväst om Storrisberget samt Midsommarberget söder om nu ansökt verksamhet. Samtliga dessa projekt har avslagits med hänsyn till rennäringen. Björnsjöbodarna överklagades till Mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt (mål nr M 35-19) som inte ändrade miljöprövningsdelegationens beslut och Mark- och miljööverdomstolen beviljade inte prövningstillstånd (mål nr M 6101-21). Fisksjölandet avslogs i miljöprövningsdelegationens beslut med dnr 551-1292-14. Kusberget har överklagats till mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt som ännu inte har avgjort målet. Midsommarberget avslogs av Mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt (mål nr M 2774-15). Bland annat har de funktionella sambanden mellan utpekade riksintressen för rennäringen beaktats.

Intresseavvägningar

Vid bedömningen av om lokaliseringen är lämplig ska det göras en intresseavvägning mellan rennäringens behov av det aktuella området och värdet av att ta området i anspråk för vindkraft. Företräde ska ges till den användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 5 april 2018 (mål nr M 10984-16) i fallet Ava vindkraftspark bedömt att intresset av att skydda rennäringens bedrivande i det området övervägde intresset av ytterligare utbyggnad av vindkraft i området, trots att området var av riksintresse för vindbruk och inte för rennäring. Detta motiverades med hänsyn till risken för att en utbyggnad av vindkraften skulle medföra att det inte längre var möjligt att bedriva traditionell rennäring inom det aktuella vinterbetesområdet.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att inget av intressena vindbruk eller rennäring är utpekade som riksintresse inom projektområdet. Området har dock, som framgår ovan, en stor betydelse för rennäringen i området.

Av betydelse för avvägningen mellan de båda intressena är också att projekt Storrisberget endast omfattar tre vindkraftverk och att det därmed är fråga om ett begränsat tillskott till Sveriges energiproduktion. Därutöver riskerar parken att medföra betydande störning för rennäringen trots att det är fråga om ett mindre antal verk.

Samlad bedömning

Mot bakgrund av närliggande riksintressen, att renskötsel bedrivs i området och vad som i övrigt framkommit i ärendet kan det konstateras att rennäringen kommer att påverkas. Frågan är då om verksamheten kan tillåtas med hänsyn till dess omfattning och vid föreskrivande av villkor om hänsyn, skyddsåtgärder och kompensation.

Både i rennäringanalysen och vid samrådet med Jijnjevaerie har framkommit att den huvudsakliga påverkan från verksamheten kommer att vara risk för undvikande av området och risk för sammanblandning av renar mellan olika samebyar. Konsekvenser av detta kan vara minskad betesro, minskad betestillgång och merjobb vid renskötseln. Området har också vid tidigare prövningar bedömts ha betydelse för renskötseln och varken större eller mindre parker har beviljats tillstånd.

I aktuell ansökan har ni föreslagit villkor om samråd inför vinterbetesperioden, ekonomisk kompensation för exempelvis stödutfodring eller flytt samt avstängning av verk vid flytt förbi parken som skyddsåtgärder för att verksamheterna ska kunna samexistera. Miljöprövningsdelegationen bedömer att sådana villkor kan vara lämpliga för att minimera påverkan på renskötseln. I det aktuella området med riksintressen i alla väderstreck runt vindkraftparken och en flyttled endast 1,6 kilometer väster om densamma menar miljöprövningsdelegationen att även vid föreskrivande av dessa villkor kommer rennäringens bedrivande att påtagligt försvåras. Även om ansökan endast avser uppförande och drift av tre vindkraftverk går det inte att bortse från påverkan på det funktionella sambandet mellan riksintresseområdena norr och söder om parken och den störning som riskerar att uppkomma kopplat till flytt förbi vindkraftparken och minskad betesro. Det faktum att ansökan avser uppförande av tre vindkraftverk innebär också att intresset av att uppföra vindkraft inte bedöms överväga intresset av att skydda rennäringen. Tillstånd till verksamheten kan därför inte meddelas.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Miljöbalken

Hänsynsreglerna

2 kap. 6 §

För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Vid tillståndsprövning enligt 9 kap. och prövning av verksamheter enligt 9 kap. 6, 6 a och 6 b §§ ska bestämmelserna i 3 och 4 kap. tillämpas endast i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Ett tillstånd eller en dispens får inte ges i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen (2010:900). Små avvikelser får dock göras, om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas

2 kap. 7 §

Kraven i 2–5 §§ och 6 § första stycket gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Trots första stycket ska de krav ställas som behövs för att följa 5 kap. 4 och 5 §§.

Hushållningsbestämmelserna

3 kap. 1 §

Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

3 kap. 5 §

Mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen eller yrkesfisket eller för vattenbruk ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande.

Områden som är av riksintresse för rennäringen eller yrkesfisket ska skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.

Miljöbedömningar

6 kap. 42 §

Miljöprövningsdelegationen ska i samband med att tillståndsfrågan avgörs ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kapitlet så att den specifika miljöbedömningen kan slutföras.

Miljöfarlig verksamhet

9 kap. 6 §

Det är förbjudet att utan tillstånd

1. anlägga eller driva vissa slag av fabriker, andra inrättningar eller annan miljöfarlig verksamhet,
2. släppa ut avloppsvatten i mark, vattenområde eller grundvatten,
3. släppa ut eller lägga upp fast avfall eller andra fasta ämnen, om detta kan leda till att mark, vattenområde eller grundvatten kan förorenas, eller
4. bedriva sådan miljöfarlig verksamhet som avses i 1–3, om den ändras med avseende på tillverkningsprocess, reningsförfarande eller på något annat sätt.

Aktuella förordningar

Miljöbedömningsförordningen (2017:966)

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen Västernorrland. I beslutet har medverkat Ida Pontén, ordförande och Frida Uebel, miljösakkunnig. Ärendet har föredragits av Emma Johansson, miljöhandläggare.

Beslutet har signerats digitalt och saknar därför underskrifter.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Sändlista

Ragunda kommun
Länsstyrelsen Jämtland
Sametinget
Jijnjevaerie sameby
Ohredahke sameby
Raedtievaerie sameby
Låt Ragunda Leva
Naturskyddsföreningen
Hi3G Access
Teracom Samhällsnät
MSB
LFV

Ni kan överklaga beslutet

Om ni inte är nöjd med miljöprövningsdelegationens beslut kan ni **skriftligen** överklaga beslutet till Mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt. Ert överklagande måste komma in till länsstyrelsen **inom tre veckor från det att ni tog del av beslutet**.

Observera att ni ska skicka eller lämna in överklagandet till Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen Västernorrland, 871 86 Härnösand eller vasternorrland@lansstyrelsen.se. Det ska ni göra för att delegationen måste pröva om överklagandet kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare till mark- och miljödomstolen.

Överklagandet ska innehålla:

- vilket beslut som överklagas. Skriv beslutets datum och ärendets diarienummer.
- hur ni vill att beslutet ska ändras.
- varför ni anser att länsstyrelsens beslut är felaktigt.

- era kontaktuppgifter.

Behöver ni veta mer om hur ni ska göra för att överklaga kan ni ringa miljöprövningsdelegationen på telefonnummer 0611-34 90 00

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.